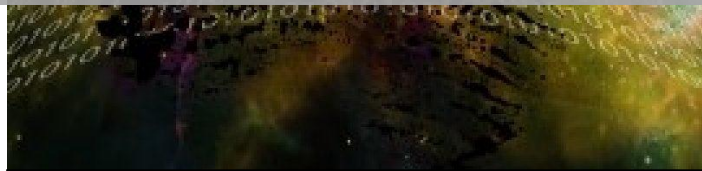

RADICALISERING EN IDENTITEIT

**Universiteit
Leiden**
The Netherlands

Masterscriptie van
Charlaine Reval

Studentnummer: s0732680
Begeleider: Mitch van Geel
9 december 2013

Samenvatting

In deze studie is de relatie tussen identiteit, discriminatie en radicalisering onder jongeren met een Islamitische achtergrond onderzocht. Data is verzameld door convenience sampling bij moskeeën en onderwijsinstellingen in de regio Noord- en Zuid- Holland. De uiteindelijke steekproef ($N = 69$) bevat respondenten in de leeftijd van 14 tot en met 21 jaar ($M = 17.72$, $SD = 2.4$). De respondenten vulden de vragenlijsten in op straat, scholen of moskeeën. De resultaten van de regressie analyses tonen geen relatie tussen Islamitische identiteit en radicalisering. Discriminatie modereert de relatie tussen Islamitische identiteit en radicalisering niet en nationale identiteit en Islamitische identiteit modereren de relatie tussen discriminatie en radicalisering eveneens niet. Er is wel een hoofdeffect van discriminatie op radicalisering. De uitkomsten suggereren dat niet de Islamitische identiteit maar discriminatie radicalisering kan voorspellen. Daarnaast suggereert dit onderzoek dat Islamitische jongeren een lage mate van nationale identiteit beleven naast een hoge Islamitische identiteit, waarbij louter de Islamitische identiteit voldoende is als buffer tegen maatschappelijke uitdagingen als discriminatie en radicalisering.

Inleiding

In Nederland en de rest van West-Europa wordt al jaren discussie gevoerd over de integratie en mogelijke marginalisatie van Islamitische medelanders (Bectovic, 2011). In Nederland houdt het merendeel van de Islamitische jongeren zich bezig met het vormgeven van hun identiteit in een land waar zij over het algemeen graag wonen (CBS, 2013). Een minderheid van deze jongeren lijkt echter een meer radicaal Islamitisch gedachtegoed te omarmen (Pels & De Ruyter, 2011).

Radicaal gedachtegoed kan gedefinieerd worden als een ontwikkelingsproces van een steeds mindere sympathie voor de geldende gemeenschappelijke waarden in de samenleving die samengaat met een sterk gepolariseerd wereldbeeld. (Vedder & Van Geel, 2012). In het huidig onderzoek wordt bij jongeren met een Nederlands Islamitische achtergrond de relatie tussen enkele sociaal-psychologische factoren en de mate van radicalisering bestudeerd. Jongeren die eenmaal in het radicaliseringsproces belanden, raken steeds verder weg van hun oorspronkelijke sociale en culturele groep en hebben een verhoogde kans op het plegen van extremistische activiteiten (Aly & Striegheer, 2012). Hoewel radicalisering en extremisme twee verschillende fenomenen zijn, onderkennen wetenschappers wel degelijk de causaliteit tussen radicalisering en extremistische of terroristische activiteiten (Aly & Striegheer, 2012; Hemmingsen, 2011). Zij stellen dat

extremisten ooit radicaliseerden, maar radicalen niet zozeer extremistische activiteiten ondernemen (Pels & De Ruyter, 2012; PISOIU, 2013). De dreiging die uitgaat van radicalisering zou zich niet alleen in angst voor extremisme en het ontstaan van polarisatie tussen bevolkingsgroepen moeten bevinden, maar in het besef dat radicalisering voornamelijk interfereert in de persoonlijke ontwikkeling van jonge individuen (De Goede & Simon, 2012). Bovendien kan in onderzoek naar radicalisering meer aandacht besteed worden aan psychosociale factoren die radicalisering stimuleren (De Goede & Simon, 2012). Uit onderzoek naar geradicaliseerde Islamitische jongeren in Nederland blijkt dat deze groep zich tijdens het radicaliseringsproces langere tijd afzijdig houdt van de directe omgeving en van maatschappelijke participatie (De Poot, Sonnenschein, Soudijn, Bijen & Verkuyl, 2009). Dit marginaliseren wordt gerelateerd aan zich ontwikkelende psychopathologie of gedragsproblemen (Berry, 2006). Daarnaast lijkt er een relatie te zijn tussen marginalisatie en het afreizen naar Islamitische landen om daar de Jihad (heilige oorlog) te voeren (Aly & Striegher, 2012; De Poot et al., 2009). Wetenschappers bemerken de jihadistische sympathieën als zorgelijk maar stellen onvoldoende de vraag of deze jongeren een eventueel zorgelijke identiteitsontwikkeling tegemoet treden (Oppedal & Røysamb, 2007; PISOIU, 2013; Sirin & Balsano, 2007). Met dit onderzoek is geprobeerd een bijdrage te leveren aan de vraag in hoeverre het radicaliseren onder Islamitische jongeren gerelateerd is aan enkele psychosociale factoren zoals identiteit en discriminatie.

Islamitische Identiteit

Sinds het introduceren van het thema identiteit in de vorige eeuw (Erikson, 1950), wordt in onderzoek naar gedrag van jonge mensen in hoge mate aandacht besteed aan identiteitsformatie en persoonlijkheidsontwikkeling (Stevens, 2008). Identiteitsformatie is een kerntaak in de adolescentie en levert een essentiële bijdrage aan de vorming van een stabiele persoonlijkheid (Stevens, 2008). Daarnaast wordt de vorming van identiteit beïnvloed door onder meer de religieuze, etnische of nationale identiteit (Alwin, Felson, Walker, & Tufiş, 2006). Wetenschappers stellen dat het hebben van een religieuze identiteit, zoals bijvoorbeeld de Islamitische identiteit, voordelen biedt bij de identiteitsformatie en tevens beschermt tegen maatschappelijke uitdagingen (Ysseldyk, Haslam, & Haslam, 2013). Daarnaast lijkt Islamitisch zijn onder volwassenen en jongeren gerelateerd te zijn aan tevredenheid, geluk en optimisme (Abu-Raiya & Pergament, 2011). In onderzoek van Abdel-Khalek en Ghada (2011), gehouden onder islamitische mannen en vrouwen in Arabische landen, komt naar voren dat het islamitisch zijn in verband staat met blijdschap, tevredenheid met het leven en fysieke en mentale gezondheid.

Voor Islamitische jongeren in Nederland geldt dat zij eveneens opgroeien met een sterke religieuze identiteit, maar juist vanwege die identiteit geregeld discriminatie ervaren

(Vedder & Van Geel, 2012). Aangezien Islamitische jongeren terug kunnen vallen op voor hen geldende waarden en steun uit de religie, zou men kunnen verwachten dat religieuze identiteit bestand is tegen negatieve ervaringen (Bectovic, 2011).

Nationale Identiteit

Er is weinig bekend over een beschermende werking van een nationale identiteit bij Islamitische jongeren. De nationale identiteit wordt omschreven als de psychologische verbondenheid met het land waar de migrantenjongere zich op dat moment vestigt (Phinney, Horenczyk, Liebkind, & Vedder, 2001). In Amerikaans onderzoek naar verweven identiteiten onder New Yorkse Islamitische jongeren (Sirin & Fine, 2007) komt naar voren dat jongens en meisjes verschillen in het vermogen tot synergie van de Islamitische en nationale identiteit en dat vooral meisjes hierin slagen. Wat in het onderzoek in sterkere mate naar voren komt, is dat discriminatie het “samensmelten” van twee culturen aanzienlijk ontmoedigt (Sirin & Fine, 2007). Onderzoek naar radicalisering onder Islamitische jongeren zou een beeld kunnen schetsen over de beleving van een eventuele nationale identiteit, de ervaring van het leven in twee culturen en ervaren discriminatie (Sirin & Fine, 2007).

De Dynamiek rond Discriminatie, de beide Identiteiten en Radicalisering

Discriminatie wordt gezien als het ongelijk behandelen van verschillende soorten mensen (Macionis & Plummer, 2005). Discriminatie kan zich bijvoorbeeld uiten in het tonen van onbegrip van autochtonen bij het uiten van een sterke Islamitische of etnische identiteit door allochtonen (Gonzales, Verkuyten, Weesie, & Poppe, 2008). Het *rejection identification model* legt uit dat als gevolg van onbegrip en discriminatie, de minderheidsgroep zich hechter gaat binden aan de oorspronkelijke identiteit en minder aan de nationale identiteit (Branscombe, Schmitt & Harvey, 1999). Het wij-zij gevoel wordt hierdoor nog meer gevoeld. Volgens Pels en De Ruiter (2012) wordt dit geassocieerd met autoritaire denkbeelden en radicaal gedachtegoed onder Islamitische jongeren. Het ontwikkelen van autoritaire denkbeelden vindt tevens onder een deel van de autochtone jongeren plaats (Sibley & Liu, 2010), maar valt buiten het onderwerp van dit onderzoek. Croissant (2007) ontdekte eveneens dat discriminatie of sociale maatschappelijke ongelijkheid tussen bevolkingsgroepen een voorspeller is van radicalisering.

De mogelijke Synergie tussen Islamitische en Nationale Identiteit

Volgens Berry (1991) kan onvrede en spanning tussen bevolkingsgroepen onderling voorkomen worden door elkaar meer ruimte te bieden voor eigen ontplooiing. De kans op het optimaal benutten van het synergetisch effect van twee culturen lijkt hierdoor toe te kunnen nemen, zoals Berry (1997) in zijn *model of acculturation proces* bepleit. Diverse onderzoeken

onderstrepen de harmonie tussen de oorspronkelijke en nationale identiteit en stellen dat minderheidsgroeperingen het leven positiever waarderen met zowel een ontwikkelde nationale als etnische identiteit (Phinney et al., 2001). Andere wetenschappers bepleiten echter het tegendeel. Volgens Devos, Gavin en Quintana (2010) en in lijn met de *social dominance theory* (Sidanius, Feshbach, Levin, & Pratto, 1997) zal bij etnische minderheden de beleving van een nationale identiteit niet gelijkwaardig zijn aan een etnische of religieuze identiteit omdat de etnische of religieuze beleving op veel vlakken niet correleert met de kenmerken van het gevestigde land. Het niet kunnen of willen toeschrijven van etnische eigenschappen aan de nationale cultuur zou modereren in de relatie tussen etnische of religieuze en nationale identiteit (Devos et al., 2010).

Een invalshoek waarbij de nationale identiteit wel degelijk zou bijdragen aan de algehele identiteit is te vinden bij het onderzoek van Fuller-Rowell, Ong en Phinney (2013). Zij stellen dat nationale identiteit een vooraanstaande rol speelt in de ervaring van discriminatie. Zij vonden dat bij een laag gevoel van nationale identiteit een positieve relatie ontstaat tussen discriminatie en etnische identiteit. Iemand met een lage mate van nationale identiteit heeft meer kans zich gediscrimineerd te voelen, wat weer gerelateerd zou zijn aan radicalisering (Croissant, 2007).

Huidig Onderzoek

Dit onderzoek bestudeert bij Islamitische jongeren in Nederland of identiteit en discriminatie gerelateerd zijn aan radicalisering. Islamitische jongeren lijken een sterke religieuze identiteit te beleven (Sirin & Balsano, 2007), een beleving die geassocieerd wordt met tevredenheid, geluk en optimisme (Abu-Raiya & Pergament, 2011). De Islamitische identiteit zou stabiliteit bieden en de kans op radicalisering verminderen (Abu-Raiya & Pergament; 2011, Bectovic, 2012; Ysseldyk et al., 2013). De hypothese luidt dan ook: hoe meer de Islamitische identiteit gevormd is, des te minder de mate van radicalisering.

In de vele onderzoeken naar factoren die bijdragen aan radicalisering onder Islamitische jongeren lijkt discriminatie een grote voorspellende rol te vervullen (Barlett & Miller, 2011; Croissant, 2007). Uit wetenschappelijke publicaties komt naar voren dat gevoelens van ongelijkheid, achterstelling maar ook openlijke discriminatie en afkeur naar Islamitische mensen (Barlett & Miller, 2011) een voorspeller is voor radicalisering (Kundnani, 2012). Volgens Croissant (2007) blijkt discriminatie tussen bevolkingsgroepen een voorspellende rol in radicalisering te spelen. In dit onderzoek wordt daarom ook het verband tussen discriminatie en radicalisering onderzocht, wat leidt tot de volgende hypothese: discriminatie is een voorspeller van radicalisering.

Zoals eerder onderzoek uitwees, zal de intrede van discriminatie mogelijkwijs radicalisering aanwakken (Barlett & Miller, 2011; Croissant, 2007; Kundnani, 2012).

Hypothese twee veronderstelt dat discriminatie een rol zal spelen in de vorming van radicalisering. Discriminatie kan zich tevens uiten in het tonen van minachting of onbegrip tussen mensen van verschillende groepen (Gonzales, Verkuyten, Weesie, & Poppe, 2008). Volgens het *rejection identification model*, zal als gevolg van minachting en discriminatie de minderheidsgroep zich hechter binden aan de oorspronkelijke identiteit (Branscombe, Schmitt & Harvey, 1999). Dit wakkert het wij-zij gevoel aan, wat volgens Pels en De Ruiter (2012) geassocieerd wordt met radicale gedachtegoed onder Islamitische jongeren. Ondanks dat islamitische identiteit gerelateerd zou zijn aan positief in het leven staan (Bectovic, 2011) en steun biedt tegen maatschappelijke uitdagingen (Ysseldyk et al., 2013), zal ook Islamitische identiteit de uitdaging van discriminatie niet weerstaan en radicalisering voorspellen indien er sprake is van discriminatie (Pels & De Ruiter, 2012). Deze stelling brengt de derde hypothese: Discriminatie modereert de relatie tussen Islamitische identiteit en radicalisering.

In een multi-etnische samenleving zal de migrant niet alleen een etnische of religieuze identiteit ervaren, maar eveneens een identiteit die gerelateerd is aan het land waar de migrant woont (Berry, 1997). De *model of acculturation proces* en overige onderzoeken op gebied van nationale en oorspronkelijke identiteit bepleiten dat minderheidsgroeperingen het leven positiever waarderen indien zij zowel een nationale als etnische identiteit ervaren (Berry, 1997; Phinney et al., 2001). Indien de Islamitische identiteit alleen niet bestand zou zijn tegen discriminatie, zouden Islamitische jongeren kunnen profiteren van het synergetische effect dat door beide identiteiten zou ontstaan (Phinney et al., 2001). Volgens Fuller-Rowel et al. (2013) zou nationale identiteit naast Islamitische identiteit een rol kunnen spelen in de vermindering van de ervaring van discriminatie op basis van iemand zijn of haar oorspronkelijke afkomst. De ervaring van discriminatie lijkt vele malen minder van toepassing, waardoor radicalisering minder kans krijgt (Croissant, 2007). Dit leidt tot hypothese vier die veronderstelt dat het synergetisch effect, door de Islamitische en nationale identiteit tezamen, modereert in de relatie tussen discriminatie en radicalisering.

Methode

Steekproef

De steekproef bestaat uit jongeren met een Islamitische achtergrond in de leeftijd tussen 14 en 19 jaar. Door de hoge non-respons werd het vinden van deze doelgroep aanzienlijk bemoeilijkt. De uiteindelijke steekproef ($N=69$) bestaat uit jonge respondenten van Islamitische afkomst die zich voor het onderzoek beschikbaar wilden stellen. Er werd in dit onderzoek gebruikt gemaakt van convenience sampling. Enkele Regionale Opleiding Centra (ROC's) en middelbare scholen werden aangeschreven met het verzoek tot deelname aan het onderzoek. De uiteindelijke steekproef bevat zowel jongens met een Islamitische achtergrond ($N = 30$), 44% als meisjes ($N = 39$), 56%, met een bereik van 14 tot en met 21

jaar en een gemiddelde leeftijd van 18 jaar ($SD = 2.4$). Er is één respondent met een veel hogere leeftijd (34) dan de rest van de respondenten. Ondanks de afwijkende leeftijd is besloten deze respondent in de sample te houden aangezien deze leeftijd voor het onderzoek weinig uit zal maken.

Van de respondenten beschouwt 96% zichzelf als Moslim ($N = 66$). Een jongere beschouwt zichzelf als orthodox en twee hebben niets vermeld over de religieuze achtergrond. De meeste jongeren zijn in Nederland geboren ($N = 52$), 75%, enkelen in Marokko ($N = 4$), 6% en Turkije ($N = 3$), 4%, de rest elders ($N = 10$), 15%.

Procedure

Deelnemers werden verzameld op een middelbare school in Rotterdam, een ROC in Zaandam en een moskee in Leiden en Amsterdam. Voor een zo groot mogelijk bereik zijn aan meerdere ROC's en middelbare scholen in de regio Amsterdam en Rotterdam e-mails verstuurd met het verzoek tot deelname. Enkele instellingen zijn ook persoonlijk bezocht waarbij de rector, de Imam of de bestuurder van de moskee de brief werd overhandigd. In de brief stond vermeld wat het doel van het onderzoek was en waar de informatie voor gebruikt zou worden. De deelnemers werden erop geattendeerd dat de lijsten anoniem ingevuld en verwerkt werden. Om de privacy van de respondent te waarborgen, werd op het invulformulier nummers gebruikt in plaats van de namen van de deelnemers. Aan leerlingen van jonger dan 16 jaar werden brieven aan ouders meegegeven. Instructies voor het invullen van de lijsten werden op de scholen en ROC's klassikaal gegeven. Het uitdelen van formulieren aan de moskeebezoekers vond plaats op straat. Voor vragen over woorden of zinnen die niet begrepen werden, kon aan één van de onderzoekers assistentie worden gevraagd. Respondenten van het ROC en de middelbare school werden beloond met wat te drinken en een versnapering. De bestuurders van de twee moskeeën ontvingen een cadeaubon.

Meetinstrumenten

Voor dit onderzoek zijn een aantal schalen geconstrueerd. Het zijn de schalen Nationale identiteit, Islamitische identiteit, Discriminatie en Radicalisering. De schaal Nationale identiteit kon worden beantwoord met behulp van een vijf punts Likert schaal (*helemaal oneens, beetje oneens, neutraal, beetje eens, helemaal eens*). Nationale identiteit wordt gemeten aan de hand van onder meer: "*Het zit mij niet lekker dat ik een Nederlander ben*" en "*Dat ik een Nederlander ben geeft me een goed gevoel*". De Cronbach's alpha is berekend om de betrouwbaarheid van alle schalen te achterhalen. Met het verwijderen van het item "*Het zit mij niet lekker dat ik Nederlander ben*" komt deze schaal op vier items en verandert de Cronbach's alpha van .74 naar .86

Islamitische Identiteit wordt tevens gemeten met behulp van een vijf punts Likert schaal (*helemaal oneens, beetje oneens, neutraal, beetje eens, helemaal eens*). De items op deze schaal bestaan onder meer uit: *“Ik ben Moslim”* en *“Ik ben trots dat ik een Moslim ben”*. De schaal heeft een Cronbach’s alpha van .81.

Discriminatie wordt gemeten met behulp van een vijf punts Likert schaal (*helemaal oneens, beetje oneens, neutraal, beetje eens, helemaal eens*). Discriminatie bestaat uit 12 items met onder meer: *“Vooroordelen over Moslims raken mij persoonlijk”* en *“Ik zal moeilijker aan een baan komen dan mensen die geen Moslim zijn”*. De Cronbach’s alpha van deze schaal verandert van .38 naar .94 als de items *“Ik ben gediscrimineerd omdat ik moslim ben”* en *“Als ik ga werken zal ik anders behandeld worden omdat ik moslim ben”* worden verwijderd.

Voor afhankelijke variabele Radicalisering zijn criteria gebruikt uit de review van Van der Valk (2010) waar kenmerken zijn opgesteld om radicalisering te kunnen screenen. Voor het huidig onderzoek is een schaal geconstrueerd met 15 items. Enkele vragen uit de schaal zijn: *“Het is goed om niet Islamitische vrienden te hebben”* en *“Je moet weten uit de Koran volgen maar ook Nederlandse wetten”*. Deze items worden beantwoord met behulp van een vijf punts Likert schaal (*helemaal oneens, beetje oneens, neutraal, beetje eens, helemaal eens*). Als de items *“De Nederlandse samenleving is corrupt”* en *“De Nederlandse politiek houdt geen rekening met Moslims”* worden verwijderd, verhoogt de Cronbach’s alpha van .79 naar .98.

Resultaten

Deze studie poogt de relatie tussen enkele sociaal-psychologische factoren en de mate van radicalisering bij jongeren met een Islamitische achtergrond te verhelderen. De volgende vragen worden hierbij beantwoord: *In hoeverre is de Islamitische identiteit verbonden aan radicalisering? In hoeverre is discriminatie verbonden aan radicalisering? In hoeverre modereert discriminatie in de relatie tussen Islamitische identiteit en radicalisering? En in hoeverre is het radicaliseren onder Islamitische jongeren gerelateerd aan discriminatie door moderatie van de nationale en Islamitische identiteit tezamen?*

Tabel 1 toont de beschrijvende gegevens van de verdelingen der variabelen.

Tabel 1

Beschrijvende gegevens van de variabelen

	<i>N</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Zscheef</i>	<i>Zpiek</i>
Islamitische identiteit	64	2.80	5.00	4.11	.39	-2.77	4.74
Discriminatie	68	1.00	5.00	3.38	1.03	-.59	-1.25
Radicalisering	66	1.55	4.50	3.31	.50	2.61	-.95
Nationale identiteit	66	1.00	5.00	2.91	.99	-.82	-1.06

Noot: *Zscheef* = gestandaardiseerde scheefheid

Zpiek = gestandaardiseerde gepiektheid

Islamitische identiteit had aanvankelijk $N = 66$ ($M = 4.01$, $SD = .66$) met drie (4%) missende waarden, een scheefheid van -10.55 en een gepiektheid van 21.29. De hoge gemiddelde waarde gecombineerd met de aanzienlijke scheefheid en de lage variantie werd veroorzaakt doordat enkele waarden ver van het gemiddelde afweken. Om de normaliteit van de verdeling nader te bekijken en te onderzoeken, is de box plot en de QQ plot geraadpleegd. Uit die gegevens bleken twee uitbijters deze scheve verdeling te veroorzaken. Er is besloten die waarden niet mee te nemen in de analyses omdat deze de data beïnvloedt waardoor Islamitische identiteit daarmee op $N = 64$ ($M = 4.11$, $SD = .39$) komt met een scheefheid van -2.77 en een gepiektheid van 4.74, zoals vermeld in Tabel 1. De variabele heeft daardoor wel een iets hogere gemiddelde waarde maar verschilt nauwelijks met de aanvankelijke waarde ($M = 4.01$, $SD = .66$). De variabele heeft na correctie een normalere verdeling.

Alle variabelen zijn gecontroleerd op missende waarden met behulp van de Missing Value Analysis (MVA). Uit deze analyse komt naar voren dat Nationale identiteit 4% missende waarden heeft, Islamitische identiteit 7%, discriminatie 1% en radicalisering 4%. Het percentage missende waarden is laag en niet systematisch waardoor de analyses weinig beïnvloed zullen worden.

Bivariate Analyse

Voor de bivariate analyse van numerieke variabelen is met behulp van de scatterplot de lineariteit tussen de variabelen gecontroleerd. De variabele Nationale identiteit vertoont met de afhankelijke variabele één afwijkende waarde. Het effect van een uitbijter hangt af van het feit of het invloedrijk is of niet. Anders dan de afwijkende observaties van Islamitische identiteit zal deze waarde niet invloedrijk zijn en zal het verwijderen ervan de verdeling nauwelijks veranderen in positieve zin. Daarnaast zijn de residuen van deze

variabelen normaal verdeeld en is het regressiemodel homogeen en lineair. Dit zijn voorwaarden voor het doen van een multiple regressie. Het is van belang dat de residuen van de voorspellende waarden van de variabelen normaal verdeeld zijn. Indien dit niet het geval is, zal de p waarde beïnvloed worden en zodoende ook de significantie van de toets.

Uit de correlatietoets blijkt Nationale identiteit samenhangt met de overige variabelen. Daarnaast blijkt dat Radicalisering significant correleert met Islamitische identiteit en Discriminatie. De regressietoets zal aangeven of deze variabelen elkaar voorspellen. In Tabel 2 worden de correlaties tussen de variabelen weergegeven.

Islamitische Identiteit en Radicalisering

Hypothese een: *Hoe meer de Islamitische identiteit is gevormd, des te minder de mate van radicalisering* werd getoetst in model 1 met behulp van de regressie. Er is nagegaan of er een negatieve samenhang is tussen islamitische identiteit en radicalisering. De regressieanalyse toont geen significante samenhang tussen Islamitische identiteit en Radicalisering. Islamitische identiteit verklaart tevens een geringe proportie in Radicalisering.

Discriminatie en Radicalisering

Hypothese twee veronderstelt *een positieve relatie tussen discriminatie en radicalisering* en werd getoetst in model 2 van de regressieanalyse. Discriminatie is een voorspeller van Radicalisering en verklaart 36% van de variantie in Radicalisering $R^2 = .36$; $F = (2,56)$, $p < 0.05$.

Modererende rol van Discriminatie in de Relatie Islamitische Identiteit en Radicalisering

Hypothese drie veronderstelt dat *discriminatie modereert in de relatie tussen Islamitische identiteit en radicalisering, waardoor bij een hoge mate van discriminatie een positieve relatie is tussen Islamitische identiteit en radicalisering*.

Met discriminatie als moderator blijkt er geen interactie-effect tussen Islamitische identiteit en Radicalisering. De voorspelling heeft wel een negatieve richting.

Nationale Identiteit en Islamitische Identiteit Tezamen als Buffer

Hypothese vier veronderstelt dat *Discriminatie niet samenhangt met Radicalisering gegeven de nationale en Islamitische identiteit tezamen*. Uit de analyse blijkt dat Islamitische en Nationale Identiteit tezamen als moderator geen significante rol spelen in de voorspelling van Discriminatie op Radicalisering.

Tabel 2

Correlaties tussen de variabelen

	Islamitische identiteit	Discriminatie	Radicalisering	Nationale identiteit
Islamitische identiteit	-	-	-	-
Discriminatie	.07	-	-	-
Radicalisering	.38*	.37*	-	-
Nationale identiteit	-.11	-.11	.15	-

Noot: * $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

Modererende rol van Discriminatie in de Relatie Islamitische Identiteit en Radicalisering

Hypothese drie veronderstelt dat *discriminatie modereert in de relatie tussen Islamitische identiteit en radicalisering, waardoor bij een hoge mate van discriminatie een positieve relatie is tussen Islamitische identiteit en radicalisering.*

Met discriminatie als moderator blijkt er geen interactie-effect tussen Islamitische identiteit en Radicalisering. De voorspelling heeft wel een negatieve richting.

Nationale Identiteit en Islamitische Identiteit Tezamen als Buffer

Hypothese vier veronderstelt dat *Discriminatie niet samenhangt met Radicalisering gegeven de nationale en Islamitische identiteit tezamen.* Uit de analyse blijkt dat Islamitische en Nationale Identiteit tezamen als moderator geen significante rol spelen in de voorspelling van Discriminatie op Radicalisering.

Tabel 3

Regressietabel: Afhankelijke variabele: Radicalisering N= 66

	Ongestandaardiseerde		Gestandaardiseerde	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>r</i>
	Coëfficiënten		Coëfficiënten			
	<i>B</i>	<i>SE</i>	β (Beta)			
<i>Model</i>						
Nationale Identiteit	.04	.16	.19	.71	.58	.15
Islamitische Identiteit	.36	.27	.21	2.51	.14	.38
Discriminatie	.12	.15	.36	2.25	.04	.37
Discriminatie*	-.37	.22	-.29	-.23	.22	-.20
Etnische Identiteit						
Nationale Identiteit*	.46	.30	.27	1.21	.23	.17
Islamitische Identiteit*						
Discriminatie						

Discussie

Deze thesis richt zich op het verband tussen Islamitische identiteit, nationale identiteit, discriminatie en radicalisering onder Islamitische jongeren in Nederland. Daarbij is beoogt antwoord te krijgen op de volgende vragen: *Voorspelt de Islamitische identiteit radicalisering? Voorspelt discriminatie radicalisering? In hoeverre modereert discriminatie in het verband tussen Islamitische identiteit en radicalisering? In hoeverre modereert Islamitische en nationale identiteit samen in de relatie tussen discriminatie en radicalisering?*

De Relatie tussen de Identiteit, Discriminatie en Radicalisering.

Op basis van het eerste model kan geconcludeerd worden dat Islamitische identiteit niet gerelateerd is aan radicalisering. Islamitische identiteit voorspelt wel een aanzienlijk deel in de variantie van radicalisering en is tevens gecorreleerd aan radicalisering. Toch is er geen voorspelling van Islamitische identiteit gevonden op radicalisering. Mogelijk zijn een stevige religieuze beleving en radicalisering twee aparte belevingen. Het fenomeen dat Islamitische identiteit niet gerelateerd is aan maatschappelijke uitdagingen maar juist hiertegen beschermt

(Abu-Raiya & Pergament, 2011; Bectovic, 2011), lijkt in dit onderzoek eveneens aanwezig te zijn. Geradicaliseerde Islamitische jongeren lijken door andere factoren dan de religie zelf aangetrokken te worden om te radicaliseren (Abu-Raiya & Pergament, 2011).

De volgende analyse toont een relatie tussen discriminatie en radicalisering. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden dat discriminatie radicalisering voorspelt. Discriminatie correleert aanzienlijk met radicalisering (en Islamitische identiteit) maar niet met de nationale identiteit. Discriminatie toont dus niet alleen een correlatie met radicalisering, maar voorspelt het ook. Net zoals in verrichte onderzoeken naar de vorming van radicalisering lijkt ook in dit onderzoek discriminatie een factor die radicalisering voorspelt (Barlett & Miller, 2011; Croissant, 2007). Een verklaring hiervoor zou kunnen liggen in de grote socio-economische en culturele verschillen die de meerderheidsgroep en minderheidsgroepen in de samenleving vaak kenmerkt (Croissant, 2007). Radicalisering lijkt een middel om uit een ondergeschikte positie te komen en radicaal de eigen gewenste koers te bepalen (Pels & De Ruyter, 2012).

De moderatie van discriminatie in de relatie tussen Islamitische identiteit en radicalisering werd in hypothese drie niet significant bevonden. Eerder bleek Islamitische identiteit geen voorspeller te zijn van radicalisering. De moderatie van discriminatie in de relatie tussen Islamitische identiteit en radicalisering heeft hier dan ook niets in veranderd. Er is wel een hoofdeffect van discriminatie op radicalisering. Model drie laat tevens een negatieve (maar niet significante) voorspelling zien. Dit niet-verband toont aan dat discriminatie in een interactie met Islamitische identiteit geen bijdrage levert. Op basis van deze bevinding kan worden geconcludeerd dat radicalisering door Islamitische identiteit onder moderatie van discriminatie niets lijkt te zeggen.

Hypothese vier veronderstelt dat nationale identiteit en Islamitische identiteit als moderatie synergetisch tegenwicht bieden tegen radicalisering door discriminatie. De uitkomst geeft echter aan dat er geen interactie effect is tussen Islamitische en nationale identiteit, discriminatie en radicalisering. Dit onderzoek vooronderstelde dat de aanwezigheid van een nationale identiteit naast de oorspronkelijke identiteit zo sterk is, dat er een eventueel synergetisch effect ontstaat waardoor er geen relatie is tussen discriminatie en radicalisering. In dit onderzoek speelt de nationale identiteit echter bijna geen rol. Ook blijkt de samenhang tussen nationale identiteit en de overige variabelen er niet te zijn. In het onderzoek van Fuller-Rowel et al. (2013) lijkt nationale identiteit juist een aanzienlijke rol te spelen in de beleving van discriminatie waarbij discriminatie minder beleefd wordt. De veronderstelling van hypothese vier (Islamitische identiteit en nationale identiteit tezamen modereren in de beleving van discriminatie) (Phinney, 1996) wordt hierbij verworpen. Een verklaring hiervoor kan wellicht gevonden worden in de Islamitische identiteit, die vergeleken met de nationale identiteit een hoog gemiddelde had. De beleving van een sterke Islamitische identiteit zou de beleving van een nationale identiteit kunnen overstemmen, omdat Islamitische jongeren

wellicht content zijn met alleen zeer sterke Islamitische identiteit (Bectovic, 2011; Branscombe et al., 1999). Een eventueel synergetisch effect van twee culturen lijkt bij Islamitische jongeren niet dé voorwaarde te zijn om het leven positiever te waarderen (Berry, 1997). Islamitische identiteit alleen lijkt voldoende om gevoelens van discriminatie tegen te gaan. Een andere verklaring waarom discriminatie niet gemodereerd wordt is omdat de beleving van discriminatie een zo op zich zelf staand en sterk fenomeen is, dat het een positieve relatie met mentale instabiliteit heeft (Paradies, 2006).

Beperkingen aan het Onderzoek

De afwezigheid van een nationale identiteit zou gerelateerd kunnen zijn aan het hoge gemiddelde van de Islamitische identiteit en zou daardoor eenvoudig samen kunnen hangen met de 'focus' op de eigen groep (Branscombe et al., 1999). De veronderstelling is dat de hoge waarde van de Islamitische identiteit gebonden is aan de selectieve plaatsen (convenience sampling) waar de participanten verzameld zijn (moskeeën en zogenaamde zwarte scholen). Een andere limitatie aan dit onderzoek is dat er slechts 69 participanten konden worden geworven. Een consequentie van deze twee beperkingen is dat het sample onvoldoende groot en representatief is om naar de grote diverse groep Islamitische jongeren in Nederland te kunnen generaliseren. Daarnaast zijn de positieve nationale identiteitsbelevingen waar in dit onderzoek vanuit is gegaan, zoals van Fuller-Rowel et al. (2013), gerelateerd aan etnische minderheidsgroepen met een niet-Islamitische achtergrond en zou de nationale identiteitsbeleving bij Islamitische jongeren veel complexer van aard kunnen zijn dan aanvankelijk in dit onderzoek werd aangenomen.

Aanbevelingen voor Toekomstig Onderzoek

De relatie tussen discriminatie, Islamitische identiteit en radicalisering biedt in dit onderzoek enige helderheid over de vraag of de gevoelens van radicalisering zorgelijk zijn voor de persoonsontwikkeling, wat De Goede en Simon (2012) bepleitten. Het zijn vooral gevoelens van discriminatie die gerelateerd zijn aan radicalisering (Croissant, 2007) en dus een zorgelijke persoonsontwikkeling. De identiteiten zelf zijn niet gerelateerd aan discriminatie en dus ook in dit verband niet zorgelijk.

Islamitische en nationale identiteit kwamen in dit onderzoek naar voren als twee ongelijk beoordeelde identiteiten. De Islamitische identiteit werd beoordeeld als zeer hoog terwijl de nationale identiteit niet relevant leek te zijn. Desondanks is uit dit onderzoek niet gebleken dat radicalisering voorspelt. Om na te gaan of dit verschil in waardering van de beide identiteiten voor een grote groep Islamitische jongeren geldt, kunnen de volgende stappen worden ondernomen: in longitudinaal onderzoek nagaan in hoeverre de mate van discriminatie het welbevinden van Islamitische jongeren verandert, inclusief de relatie tussen

Islamitische identiteit, nationale identiteit en hun eigen ideale acculturatie. Indien radicalisering en ideale acculturatie wordt meegenomen in vervolgonderzoek, kan beoordeeld worden of de samenhang tussen Islamitische identiteit, nationale identiteit en radicalisering eventueel zorgelijk is. Daarnaast zou in onderzoek naar het vermogen tot synergie tussen twee culturen sekse verschillen meegenomen kunnen worden. Meisjes lijken beter te slagen in het ‘samensmelten’ van beide identiteiten dan jongens (Sirin & Fine, 2007). Tot slot wordt de data verzameld op zo veel mogelijk verschillende plaatsen en niet alleen in Islamitische gerelateerde instituties, om zodoende een onderzoeksgroep samen te kunnen stellen met een gevarieerde achtergrond en identiteitsbeleving.

Het thema radicalisering onder Islamitische jongeren heeft de afgelopen 12 jaar steeds meer aandacht gekregen omdat jongeren met een Islamitische achtergrond regelmatig worden geassocieerd met radicalisering en een wel of niet adequate integratie in de Nederlandse samenleving (Pels & De Ruiter, 2012). De focus van radicaliserende jongeren ligt momenteel op jongeren met een Islamitische achtergrond. Dit betekent niet dat radicalisering alleen gezocht moet worden in de Islamitische achtergrond van deze jongeren, maar in een zo breed mogelijk maatschappelijke en psychosociale context. Er zijn immers jongeren met een sterke Islamitische identiteit die niet radicaliseren en daar ook geen behoefte aan hebben (Abu-Raiya & Pergament, 2011). In onderzoek naar radicalisering zijn maatschappelijke gelijkheid, maatschappelijke participatie en identificatie met het gevestigde land factoren die de aandacht verdienen (Aly & Striegher, 2012). Wat eveneens aandacht verdient is maatschappelijke stimulering in het bevorderen van het welbevinden van het individu. De maatschappij en overheid kan hier een steentje aan bijdragen door mogelijkheden te scheppen voor het recht op goed Islamitisch onderwijs, evenredige kansen op de arbeidsmarkt en begrip bij het uiten van de Islamitische identiteit. Niet alleen marginaal maatschappelijk participeren is gerelateerd aan psychopathologie (Berry, 2006), maar ook ervaren discriminatie of gevoelens van ongelijke behandeling (Paradies, 2006).

Referenties

- Abdel-Khalek, A. M., & Eid, G. K. (2011). Religiosity and its association with subjective well-being and depression among Kuwaiti and Palestinian Muslim children and adolescents. *Mental Health, Religion & Culture, 14*, 117–127.
- Abu-Raiya, H., & Pargament, K. I. (2011). Empirically based psychology of Islam: Summary and critique of the literature. *Mental Health, Religion & Culture, 14*, 93–111.
- Alwin, D. F., Felson, J. L., Walker, E. T., & Tufis, P. A. (2006). Measuring religious identities in surveys. *Public Opinion Quarterly, 70*, 530–564.
- Aly, A., & Striegher, J.L. (2012). Examining the role of religion in radicalization to violent Islamist extremism. *Studies in Conflict & Terrorism, 35*, 849-862
- Bartlett, J., & Miller, C. (2012). The edge of violence: Towards Telling the Difference Between Violent and Non-Violent Radicalization. *Terrorism and Political Violence, 24*, 1–21.
- Bectovic, S. (2011). Studying Muslims and constructing Islamic identity. *Ethnic and Racial Studies, 34*, 1120–1133.
- Berry, J. W. (1991). Understanding and Managing Multiculturalism: Some Possible Implications of Research in Canada. *Psychology & Developing Societies, 3*, 17–49.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied Psychology, 46*, 5–34.
- Berry, J. W. (2006). Contexts of acculturation. In D. L. Sam & J. W. Berry (Eds.), *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology* (pp. 27–42). Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press.
- Branscombe, N. R., Schmitt, M. T., & Harvey, R. D. (1999). Perceiving pervasive discrimination among African Americans: Implications for group identification and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology, 77*, 135–149.
- Centraal bureau voor de statistiek (CBS). (2013). Verkregen op 21 oktober 2013 van <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/default>.
- Croissant, A. (2007). Muslim Insurgency, Political Violence, and Democracy in Thailand. *Terrorism and Political Violence, 19*, 1–18.

- Devos, T., Gavin, K., & Quintana, F. J. (2010). Say “adios” to the American dream? The interplay between ethnic and national identity among Latino and caucasian Americans. *Cultural Diversity & Ethnic Minority Psychology, 16*, 37–49.
- Erikson, E. H. (1950). *Childhood and Society*. New York: Norton.
- Fuller-Rowell, T. E., Ong, A. D., & Phinney, J. S. (2013). National Identity and Perceived Discrimination Predict Changes in Ethnic Identity Commitment: Evidence from a Longitudinal Study of Latino College Students. *Applied Psychology, 62*, 406–426.
- Goede, M. De., & Simon, S. (2013). Governing Future Radicals in Europe. *Antipode, 45*, 315–335.
- Hemmingsen, A. S. (2011). Salafi Jihadism: Relying on fieldwork to study unorganized and clandestine phenomena. *Ethnic and Racial Studies, 34*, 1201–1215.
- Kundnani, A. (2012). Radicalisation : The journey of a concept. *Institute of Race Relations, 54*, 3–25
- Macionis, J.J., & Plummer, K. (2005). *Sociology: A Global Introduction*. Harlow, England: Pearson Education Limited.
- Oppedal, B., & Røysamb, E. (2007). Young Muslim Immigrants in Norway: An Epidemiological Study of Their Psychosocial Adaptation and Internalizing Problems. *Applied Developmental Science, 11*, 112–125.
- Paradies, Y. (2006). A systematic Review of Empirical Research on Self-Reported Racism and Health. *International Journal of Epidemiology, 35*, 888–901.
- Pels, T., & Ruyter, J. De. (2012). The Influence of Education and Socialization on Radicalization: An Exploration of Theoretical Presumptions and Empirical Research. *Child & Youth Care Forum, 41*, 311–325.
- Phinney, J. S., Horenczyk, G., Liebkind, K., & Vedder, P. (2001). Ethnic Identity, Immigration, and Well-Being: An Interactional Perspective. *Journal of Social Issues, 57*, 493–510.
- Pisoiu, D. (2013). Coming to Believe “Truths” About Islamist Radicalization in Europe. *Terrorism and Political Violence, 25*, 246–263.
- Poot, C. De., Sonnenschein, A., Soudijn, M. R. J., Bijen, J. G. M., & Verkuylen, M. W. (2009). *Jihadistisch Terrorisme in Nederland*. Verkregen op 23

- september, 2011 van [http://www.religieensamenleving.nl/Portals/Res/res-pdf/Jihadistisch terrorisme in Nederland.pdf](http://www.religieensamenleving.nl/Portals/Res/res-pdf/Jihadistisch%20terrorisme%20in%20Nederland.pdf)
- Sibley, C. G., & Liu, J. H. (2010). Social Dominance Orientation: Testing a Global Individual Difference Perspective. *Political Psychology, 31*, 175–207.
- Sidanius, J., Feshbach, S., Levin, S., & Pratto, F. (1997) The interface between ethnic and national attachment: Ethnic pluralism or ethnic dominance? *Public Opinion Quarterly, 61*, 102-133.
- Sirin, S. R., & Balsano, A. B. (2007). Editors' Introduction: Pathways to Identity and Positive Development Among Muslim Youth in the West. *Applied Developmental Science, 11*, 109–111.
- Sirin, S. R., & Fine, M. (2007). Hyphenated Selves: Muslim American Youth Negotiating Identities on the Fault Lines of Global Conflict. *Applied Developmental Science, 11*, 151–163.
- Stevens, R. (2008). Erik Erikson. Shaper of identity. New York: Palgrave Macmillan.
- Van der Valk (2010). Islamitisch extremisme in Nederland. In P. Rodrigues & J. Van Donselaar (Eds.) (2009). *Monitor Racisme & Extremisme: Negende Rapportage*, (85-108). Amsterdam: Anne Frank Stichting/ Amsterdam University Press.
- Vedder, P. & Geel, M. van. (2012). Radicalizing Muslim youth; a conceptual analysis and consequences for interventions. In E. Tartakovsky (Ed.), *Immigration: Policies, Challenges and Impact, Hauppauge*, New York: Nova Science Publishers.
- Velasco González, K., Verkuyten, M., Weesie, J., & Poppe, E. (2008). Prejudice towards Muslims in The Netherlands: Testing integrated threat theory. *The British Journal of Social Psychology, 47*, 667–85.
- Ysseldyk, R., Haslam, S. A., & Haslam, C. (2013). Abide with me: Religious group identification among older adults promotes health and well-being by maintaining multiple group memberships. *Aging & Mental Health, 17*, 869–79.